

Γιάννης Ρίτσος

«Κι αν έχεις λείψει...»

Ο θάνατος του Γιάννη Ρίτσου αφήνει πίσω του ένα βαρύ συναισθημα θλίψης. Δεν είναι απλώς το γεγονός πως «έφυγε» ένας μεγάλος ποιητής, ένας μεγάλος άνθρωπος. Είναι ταυτόχρονα η θλίψη που γεννιέται όταν συνειδητοποιείς πως, ενώ ήταν γνωστότατος — όσο λίγοι σύγχρονοί του λογοτέχνες — ήταν, στην ουσία, ένας μεγάλος άγνωστος. Ολόκληρα τμήματα του έργου του περιμένουν την ανακάλυψή τους, την αναγνώριση, μέσα απ' αυτά, ενός συγγραφέα πολυδιάστατου.

*«Πίσω από απλά πράγματα κρύβομαι, για να με βρείτε...»
(Το νόημα της απλότητας)*

Ανεξάντλητος ο πηλητής Γ. Ρίτσος. Η ποιητική καταγραφή απλών γεγονότων της καθημερινής πραγματικότητας ήταν γι' αυτόν ανάγκη ζωής. Πολλές φορές καταθέτει ποιητικούς σχολιασμούς πάνω στην επικαιρότητα. Μόνο που αυτή για τον ποιητή ήταν πολύμορφη και πολύπλευρη. Ήταν ταυτόχρονα η επικαιρότητα της ζωής του στις εξορίες, στις φυλακίσεις, στους διωγμούς, στον αγώνα της παλιότερης γενιάς των κομμουνιστών· ήταν η επικαιρότητα, όμως, και της ζωής στη γειτονιά, στη δουλειά, της απλότητας των καθημερινών στιγμών. Αυτό, όμως, το καταρχήν θετικό, και όχι τόσο συνηθισμένο για την ελληνική πραγματικότητα στοιχείο της ποίησής του, περικλείει μέσα του και τις αδύνατες πλευρές του έργου του. Δεν μπορεί, όμως, να παραγνωριστεί η ποιητική διάθεση με την οποία προσέγγιζε τα πράγματα, τα γεγονότα, τα πρόσωπα. Ήταν η καθαρή συνειδησή του που μιλούσε. Αυτή «παράγγελλε» πολλά από τα σχόλια που είχαν επίφαση ποίησης. Ήταν, όμως, και αυτή που τον εκτίναξε σε μεγάλα ποιητικά ύψη.

Ο ποιητής και η πολιτική

Κάποτε είχε πει: «Η πηγή του «μύθου Ρίτσος», αν υπάρχει, δε βρίσκεται μόνο μες στην ποίηση, αλλά στην πολιτική μου ζωή» (Οζντεμίρ Ιντσέ, Συνάντηση με το Γ. Ρίτσο, περιοδικό *Διαβάζω*, 21.12.88). Η πολιτική ζωή, η πολιτική τοποθέτησή του σφράγισε όχι μόνο το έργο του, αλλά και την εικόνα που ο πολιτικός του φορέας διαμόρφωσε και μαζικά χρησιμοποίησε προς τα έξω. Προβλήθηκε επανειλημμένα μια πλευρά του έργου του, τις περισσότερες φορές ισοπεδωτική. Ο ποιητής μεταφέρθηκε στη σφαίρα της μεταφυσικής· αυτός ο καθαρά γήινος. Ειδωλοποιήθηκε αυτός που πολλές φορές γκρέμιζε είδωλα. Δέχτηκε αφελείς υπερασπίσεις του έργου του που χαρακτηρίζονταν από έναν ηθικοπλαστικό πουριτανισμό, από ένα παραλήρημα ενάντια σε όποιον αμφισβητούσε την ιδεολογική καθαρότητα της κομματικής ταύτισής του. Η ποιητική του αφυδατώθηκε μέσα στα όρια ενός πεζού πολιτικού ντοκουμέντου. Μια τέτοια συμπεριφορά, την

οποία σιωπηλά υπέμεινε ο ποιητής, εμπόδισε την ουσιαστική εκτίμηση της πολύ-πλευρης γραφής του.

*«Εξουσιαστής των σύννεφων, σπουδαίος και βλοσυρός, με το μαστίγιο
του ρυθμού απειλώ το παν...»
(«Αφοπλισμός»)*

Το ογκωδέστατο έργο του παραμένει, στο μεγαλύτερο μέρος του, ανεπίδοτη επιστολή. Μια προσέγγισή του δεν μπορεί παρά να παίρνει υπόψη της τις συνθήκες μέσα στις οποίες δημιουργήθηκε, το πως τις εξέφρασε, τις ξεπέρασε ή υποτάχτηκε σ' αυτές. Εκείνο πάντως που δεν έχει ανάγκη το έργο του είναι οι αφορισμοί ή τα υμνολόγια. Μια προσωπικότητα όπως εκείνη του Γιάννη Ρίτσου κατόρθωσε πολλές φορές να υπερβεί τα «μη», τα «πρέπει» μέσα από τα έργα του. Άλλες φορές πάλι δέχτηκε το δημόσιο πρόσωπο που του σμίλεψαν. Αυτή η αντιφατικότητα είναι που διακρίνει συνολικά και τελικά έναν από τους μεγαλύτερους ποιητές του καιρού μας.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΚΑΡΑΛΗ

